

Amb bones paraules

Llengua, gènere i sexe (V). Els simpàtics i la simpatia

Text: **Gabriel Bibiloni**
<http://bibiloni.cat>

Una altra recomanació per al llenguatge “no sexista”, totalment “desrecomanable”, és la substitució del “masculí” genèric per una paraula formada amb un sufix col·lectiu o per una paraula abstracta que en rigor té un altre significat. Un exemple del primer cas seria *el professorat* en lloc de *els professors*, i un exemple del segon cas -típic i emblemàtic- seria *la ciutadania* en comptes de *els ciutadans*.

El tema del sufix *-at* amb valor col·lectiu (*professorat*, *alumnat*, etc.) ja el vaig tractar en un article passat (24-1-2009), on

defensava que generalment aquestes paraules són castellanismes llampants, motiu suficient per a rebutjar-les. Ara parlaré de l'altre recurs.

L'ús d'una paraula en comptes d'una altra, quan els dos mots designen realitats contigües, es diu *metonímia*. Per exemple, referir-se a un escriptor dient *una ploma brillant* (si ara creàssim la metonímia potser hauríem de dir *un processador de textos brillant*, però sembla que no queda gaire poètic). La metonímia és un recurs literari associat a la creativitat dels parlants o escriptors i que serveix per a acomplir les funcions lúdica i artística (emotiva) de la llengua. O, pel cap baix, per a evitar repeticions i donar varietat a l'ús de la llengua. Els parlants saben, tanma-

teix, que un escriptor no és una ploma i que la metonímia està bé en determinats contextos i amb determinades finalitats. Amb tot, la metonímia ha estat històricament un factor de canvi lingüístic i de transformació del significat d'algunes paraules, cosa que no exclou que pugui ser també un factor de distorsió del sistema lingüístic i focus d'ambigüitats i, per tant, d'empobriment.

Un tipus particular de metonímia, el que ara ens interessa, és la substitució d'una paraula que designa un conjunt de persones per una altra que designa una qualitat abstracta posseïda per aquestes persones. Algunes d'aquestes metonímies han arribat a fixar el nou significat

d'alguns mots, recollit en els diccionaris. És el cas de *noblesa* o *joventut*, que en primer terme signifiquen una qualitat abstracta i, de més a més, el conjunt dels nobles o el conjunt dels joves. Ara bé, promoure indiscriminadament aquest tipus de metonímia en nom del llenguatge “no sexista” -cosa que implica el rebuig dels mots regulars- és un abús de llenguatge que no porta més que inconvenients. Els manuals de llenguatge “no sexista” en curs proposen l'ús sistemàtic d'aquest recurs, que deixa de ser una figura literària per a esdevenir una substitució lèxica. No sols recomanen les metonímies que ja estan en circulació -sovint per motius aliens a la qüestió del gènere-, com la substitució de *els ciutadans* per *la ciutadania*, *els oients* per *l'audiència*, *els propietaris* per *la propietat*, etc., sinó que en proposen moltes més, com el canvi

de *els nens* per *la infància*, *els adolescents* per *l'adolescència*, *el Col·legi d'Advocats* per *el Col·legi de l'Advocacia*, i n'hi ha que arriben a demanar que es digui *la biologia* en comptes de *els biòlegs*, *la delegació* en comptes de *els delegats*, *la consergeria* en lloc de *els conserges* i *la tutoria* en lloc de *els tutors*. Tot un programa perquè la llengua esdevingui un instrument per a qualsevol cosa menys per a entendre'ns. Presa aquesta via, no se sap fins a on es pot arribar: potser a confondre els rics amb la riquesa, els catòlics amb el catolicisme i els simpàtics amb la simpatia.

Davant aquest malmenament i empobriment de la llengua, la cosa més assenyada és reivindicar la precisió terminològica, cosa sempre saludable i necessària. Els simpàtics són els simpàtics -de qualsevol sexe, és clar- i la simpatia és la simpatia.

L'OPINIÓ DE L'ESPIRA

Un inèdit de Rimbaud: *El somni de Bismarck*

Melcior Comes

Que la poesia sigui portada de diaris no és un fet gaire freqüent. Tanmateix això és el que va passar a França l'any passat, quan un entusiasta va trobar, en un vell diari de províncies, *Le Progrès des Ardennes*, un article molt curiós, datat el 25 de novembre del 1870, quan el geni d'Arthur Rimbaud només tenia setze anys. El signa amb pseudònim -Jean Baudry-, i respon a l'època en què Rimbaud volia ser periodista, després de veure que els directors dels diaris als quals remetia les seves poesies no les hi publicaven. Tots el comminaven, si és que volia veure el seu nom imprès, a escriure sobre temes d'actualitat.

Rimbaud havia provat d'escapar-se a París l'estiu anterior, sense reeixir, guanyant-se una pallissa de sa mare. Posteriorment ho aconseguirà, coincidint la seva arribada amb els fets de la Comuna. Però abans s'estava a casa, rabiós, provant de rebentar el món amb l'escriptura, tal com ho aconseguiria després a les seves *Il·luminacions*. El text va

**Un entusiasta va trobar,
 en un vell diari
 de províncies, un article
 del 1870, quan el geni
 d'Arthur Rimbaud
 només tenia setze anys**

ser trobat pel cineasta Patrick Tatiercio en una llibreria del poble natal del poeta, on s'havia adreçat per filmar-hi un documental. Se sabia que Rimbaud havia escrit en aquest diari, tot i que hom tenia per cert que la guerra francoprussiana n'havia destruït la redacció, fent cremar tots els exemplars que quedaven: el 31 de desembre 1870 les bombardes alemanyes van assolar Charleville. El més curiós és que Rimbaud s'avança a aquest fet en el text inèdit, el qual retrata un kài-

ser avar i cobdiciós, famolenc de terra francesa. A més, potser podem afirmar que Rimbaud no només va revolucionar la manera de fer poesia que ha caracteritzat la modernitat, sinó que també hauria pogut crear escola com a periodista, ja que el text que s'ha descobert usa alguna de les tècniques que després han marcat al que s'ha denominat com “el nou periodisme”: immediatesa, narrativa i sarcasme. Jo no sé si l'article canvia res del que sabíem de Rimbaud; sí crec que és una curiositat destacable, una peça sens dubte molt brillant, tot i que de la troballa potser se n'ha fet un gra massa: pràcticament com si s'hagués descobert tot un nou recull de versos. O una altra *Carta del vident*. Aquí deixo l'inèdit, traduït a la meua manera:

“És de nit. A la seva tenda, plena de silenci i de somni, Bismarck, un dit al mapa de França, medita: de la seva pipa immensa se n'escapa una voluta de fum blavós. / Bismarck medita. El seu dit índex, corbat, camina pel

cuir, des del Rin al Mosel·la, del Mosel·la al Sena; amb l'ungla ha fet una ratlla imperceptible al paper entorn d'Estrasburg: segueix avançant. / A Sarrebruck, a Wissemburg, a Woerth, a Sedan, s'estremeix, el ditet encorbat: acaricia Nancy, escorxa Bitche i Phalsbourg, ratlla Metz, traça sobre la frontera petites línies trencades -i es para... / Triomfant, Bismarck ha fet seves, amb l'índex, Alsàcia i Lorena! -Oh! Sota el seu crani groc, quins deliris d'avar! Quins deliciosos núvols de fum no emet la seva pipa venturosa! / Bismarck medita. Vaja! Un punt enorme i negre sembla que frena l'índex bulliciós. És París. / Així la ungleta malvada, de ratllar, de ratllar el paper, cap aquí, cap allà, amb ràbia -en fi, ara ha de parar. El dit queda allí, mig doblegat, immòbil. París, París! -Així, el bon home ha somiat tant, amb els ulls oberts que, amb dolçor, la son s'apodera d'ell: el front s'inclina damunt del paper; maquinalment, la cassoleta de la pipa li cau dels llavis, i s'estimba sobre

ggs g
dfalq
alg, dg

l'infame punt negre... / *Hi! Povero!* Deixant la seva pobra testa, el seu nas, el nas del senyor Otto von Bismarck ha caigut dins la cassoleta ardent... *Hi! Povero!* Va *povero!* Dins la cassoleta incandescent de la pipa... *Hi! Povero!* El seu índex estava sobre de París! S'ha acabat el somni de glòria! / Era tan fi, tan espiritual, tan feliç, aquell nas de vell primer diplomàtic! -Amagueu, amagueu aquell nas...! / Doncs bé! Estimat, quan per compartir el xucrut reial vostè torni al palau (falta part del text) amb els crims de... dama (paraules il·legibles) en la història portareu eternament el nas carbonitzat entre els vostres ulls estúpids! / Aquí ho teniu! No s'ha de somiar despert! / Jean Baudry”.